

5.7.2022

PeIH/254/02.00/2022

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

Viite: VN/11745/2019, 37§

Pelastuslaitosten lausunto luonnoksesta ympäristövahinkorahastolain voimaantulopykäläksi (37 §)

Lausuntopyyntö koskee luonnosta ympäristövahinkorahastolain voimaantulopykälästä (37 §). Ehdotuksella muutettaisiin voimaantulosäännöstä siten, että osa öljynsuojarahastolain pykälistä kumottaisiin suunnitellusta poiketen jo 1.1.2023. Ympäristövahinkolain ennakoitaan tulevan voimaan 1.1.2025. Tällöin tulisi voimaan myös muun muassa öljynsuojarahastolain kumoaminen.

Ehdotuksen perustelujen mukaan öljyntorjunnan täysimääräinen rahoitus, mukaan lukien öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon pääasiallinen rahoitus, tulee ensi vuoden alusta lukien hyvinvointialueen talousarviosta.

Edellisen viiden vuoden aikana (Öljynsuojarahaston tilinpäätös 2021) pelastuslaitoksille on öljynsuojarahastosta korvattu öljyntorjunnan ylläpidosta ja koulutuksesta keskimäärin vuosittain noin 3,5 miljoonaa euroa. Summa ei sisällä varsinaisia vuosittaisia öljyntorjunnan kalustohankintoja (noin 7,5 milj. euroa). Ehdotettu ennakkollinen öljynsuojarahastolain pykälien kumoaminen merkitsisi rahaston korvausten loppumista ensi vuoden alusta lukien muun muassa edellä mainituista kuluista.

Pelastuslaitokset esittävät syvän huolensa siitä, kykenevätkö hyvinvointialueet huolehtimaan vastaavasta öljyntorjunnan tason sekä täysimääräisen rahoituksen ja kalustoinvestointien ylläpidosta kuin öljynsuojarahaston korvauksilla on kyetty viime vuosina ylläpitämään. Öljyntorjunnan torjuntavalmiuden tason lasku johtaisi suureneviin riskeihin mahdollisten onnettomuuksien aiheuttamista vahingoista ympäristölle sekä jälkitorjunnan kustannusten lisääntymiseen. Torjuntavalmiuden tason lasku lisäisi riskejä myös aiempaa laajempiin ja pitkävaikutteisimpiin ympäristön pilaantumisvahinkoihin onnettomuuksien sattuessa.

Torjuntavalmiutta uhkaava öljyntorjunnan torjuntavalmiuden tason lasku on myös vahvasti ristiriidassa Ympäristövahinkojen torjunnan strategian kanssa, jossa Suomi määritetään johtavaksi Itämeren alueen ympäristövahinkojen torjuntaosaajaksi ja suunnannäyttäjäksi, joka panostaa pitkäjänteisesti ympäristövahinkojen ennaltaehkäisyyn sekä torjuntavalmiuden kehittämiseen ja ylläpitoon. Pelastuslaitokset esittävät huolensa siitä, että jos käytävissä oleva rahoitus vähenee ehdotetun ennakkollinen öljynsuojarahastolain pykälien kumoamisen vuoksi 1.1.2023 alkaen, ei kansallisiin sitoumuksiin, toimintaympäristön muutoksiin ja toimialakohtaisiin suorituskykyvaatimuksiin kyetä enää tulevaisuudessa vastaamaan riittävän määrätietoisesti.

Pelastuslaitokset pitävät kestävämmänä vallitsevaa tilannetta, jossa vuoteen 2025 saakka ulottuva ympäristövahinkojen torjunnan strategia ohjaa toisaalta pelastustointia kehittämään torjuntavalmiuttaan ja toisaalta vallitseva heikko julkisen talouden tila ohjaa heikentämään kokonaisvaltaisesti pelastuslaitosten toiminta- ja torjuntavalmiutta. Pelastustoimen rahoituksen epävarmuudesta johtuva valmiustason lasku koskee sekä maa-, että merialueiden pelastuslaitoksia ja ulottuu vaikutuksiltaan myös ympäristövahinkojen torjunnan vapaaehtoistoimintaan sekä esimerkiksi Pelastusopiston koulutustarjontaan.

5.7.2022

PeIH/254/02.00/2022

Pelastuslaitokset katsovat, että öljyntorjuntavalmiuden ylläpidon kustannusten siirtäminen hyvinvointialueille ei missään tilanteessa saa heikentää öljyntorjunnan torjuntavalmiuden tasoa. Öljyntorjuntavalmiuden ylläpitoon tai kalustoinvestointeihin osoitetulla rahoituksella ei myöskään saa olla kielteisiä vaikutuksia pelastustoimen muuhun rahoitukseen tai toimintavalmiuteen.

Pelastuslaitokset säilyvät hyvinvointialueuudistuksen jälkeenkin keskeisinä toimijoina ja ovat osaltaan vastuuviranomaisia ympäristövahinkojen torjunnassa. Pelastuslaitokset toivovat, että tulevaisuudessa pelastustoimen keskeinen rooli ympäristövahinkojen torjunnan osa-alueella tunnistettaisiin nykyistä paremmin myös säädösvalmistelun ja kansallisen kehittämisen tasolla. Riittävällä rahoituksella tulee varmistaa myös keskeisten ympäristövahinkojen torjunnan toimijoiden keskinäinen koordinaatio esimerkiksi ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvän toiminnan kehittämässä, koulutuksessa sekä varautumisessa ja valmiussuunnittelussa.

Pelastuslaitokset esittävät, että ennen öljynsuojarahastolain ehdotettujen pykälien kumoamista varmistettaisiin pelastuslaitoksille aiempaa Öljysuojarahaston vuotuista tasoa vastaava yleiskatteellinen rahoitus hyvinvointialueilla ja kyettäisiin konkreettisin päätösin osoittamaan se, että pelastustoimen lakisääteiseen ympäristövahinkojen torjunnan tehtävään kohdentuva määräraha on tosiasiallisesti sisällytetty VM:n hyvinvointialueiden rahoitukseen täysimääräisesti kattaen niin torjuntavalmiuden kuin kalustoinvestointien ylläpidon ja kehittämisen YVT strategian mukaisesti.

Pelastuslaitokset pitävät ehdottoman tärkeänä sitä, että lainsäädäntömuutoksen vaikutuksia seurataan ja että öljyntorjunnan kustannusten vastaavuutta arvioidaan puolueettomasti ja läpinäkyvästi heti ensi vuoden alusta lähtien. Muutoksen vaikuttavuuden arvioinnissa tulee huomioida pelastustoimen torjuntavalmiuden kehitys suhteessa nykytilanteeseen sekä öljyntorjuntavalmiuden riskitasojen muutokset ja kehitys.

Lisäksi pelastuslaitokset esittävät, että ympäristövahinkorahastolain voimaantulopykälään lisätään velvoite seurata öljyntorjunnan rahoituksen pysyvyyttä.

PELASTUSLAITOSTEN KUMPPANUUSVERKOSTO

Harri Setälä
Pelastusjohtajien puheenjohtaja,
pelastusjohtaja

Terhi Virtanen
Koordinaattori,
Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto